

УДК 711

канд.арх., професор Яценко В.О.,
viktoryathenko@ukr.net, orcid.org/0000-0002-6054-729X
Київський національний університет будівництва і архітектури

КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ГРУПОВИХ СИСТЕМ РОЗСЕЛЕННЯ ЗА ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Розглянуто процес формування територіальних громад як групових систем розселення на локальному рівні в залежності від економічних, соціальних, природних, історичних та інших особливостей на початковому етапі утворення. Виділено вісім типів громад та обгрунтована специфіка класифікації в загальній системі розселення.

Ключові слова: територіальна громада, класифікація, типологія, система розселення, приміські території, населені пункти, рекреаційні території, сільськогосподарські землі.

Вступ. Протягом багатьох років підкреслювалась важливість децентралізації проведення адміністративних реформ управління в країні. Проте для впровадження цього принципу, необхідно приймати в рахунок багато зовнішніх і внутрішніх умов для проведення самих реформ. Без необхідних оцінок подібні програми не тільки погіршують старі проблеми системи розселення, а і оголюють, через різноманітні ризики і загрози, нові сфери невизначеності стратегії розвитку. Досвід показує, що передача відповідальності, повноважень і обов'язків на той рівень, де їх виконання буде найбільш ефективним, відчуло зіткнення з новими проблемами. Приклади неефективності таких реформ наблюдались в деяких країнах в процесі їх розвитку, а саме в невизначеності розвитку інфраструктури, регулювання землекористування, відношенні до природних ресурсів та іншому. Це доказало, що оптимізація управлінських рішень на місцевому рівні не завжди буде відповідати регіональним планам та сподіванням.

Актуальність проблеми та ступінь її висвітлення у наукових публікаціях. Об'єднання територіальних громад, децентралізація та інші заходи з реформування системи організації влади в Україні, сьогодні потребують удосконалення та доповнення новими інструментами, які б враховували роль всіх суб'єктів у розвитку районів, регіонів та держави вцілому.

Одним з інструментів є формування функціонально-структурних елементів системи розселення на локальному рівні як основи організації

процесу децентралізації та утворення його нової форми – територіальних громад.

Проблеми розвитку системи розселення України досліджувались як за радянських часів так і в період незалежності нашої держави. Серед спеціалістів у сфері розселення особливого значення набуває дослідження Ю.Білоконя, А.Доценка, М.Дьоміна, Ю.Пітюренка, Г.Фільварова, І.Фоміна та інших [1, 2, 3, 4, 5, 6].

Мета та основні завдання публікації.

Мета публікації полягає у здійсненні аналізу стану початкового процесу формування територіальних громад як групових систем населених місць з позиції містобудівної діяльності, просторового проектування та ресурсної спроможності території.

Виклад основного матеріалу.

Одним з методів вивчення об'єктів сфери діяльності архітекторів є чітке формулювання самих об'єктів, їх подібності та відмінності, визначення основних груп, класів, видів для їх конструктивних перетворень в процесі планування, проектування та будівництва.

Для містобудування за твердженням Білоконя Ю.М. важливе значення має визначення об'єктів різних видів, тобто класифікація. [1]

Одним із надійних способів підвищення знань про властивості містобудівних об'єктів є їх узагальнення шляхом класифікації і визначення типологічних ознак виділених класів.

Класифікація здійснюється за містобудівними ознаками об'єктів, якими в даному дослідженні є групові системи розселення локального рівня – територіальні громади як новий елемент системи розселення в Україні. Чітке визначення поняття об'єкту його ознаки відносно всіх сфер діяльності, які характеризують процеси проектування формують багатовекторну та багатофункціональну оцінку аналізу на підставі якого формується система класифікації.

Групові системи розселення, які формуються на базі соціальних утворень – територіальних громад є початковим рівнем регіонального планування об'єктом якого є території поза межами населених пунктів сумісно з територіями поселень. В даному випадку населені пункти є цілісними об'ємно-просторовими елементами, а міжселенні території перемінного використання в залежності від прогнозного бачення.

Класифікація міст є за чисельністю населення, статусом, господарчою діяльністю, функціональністю, історичністю, особливостями формування планувальної структури тощо.

Серед ознак за якими класифікують міста можна виділити дві групи. Перша – це міста, як автономні об'єкти розвитку та проектування і друга – це міста, які більше відповідають і виконують регіональні властивості, вони є центрами навколишніх територій утворюючи агломерації, приміські території, столичні регіони, системи населених місць різних рівнів. В другому випадку міста тісно пов'язані з зовнішніми територіями, виробничими, культурно-побутовими, рекреаційними, інженерними та іншими зв'язками. Міста, як правило, є адміністративними центрами систем розселення різних рівнів з розвинутою територіальною структурою. [7] Виділення міст центрів систем населених місць визначається за двома аспектами – функціональним та територіальним. На відміну, групові системи розселення (територіальні громади) в основі сформовані на соціальній, ресурсній, територіальній та функціональній відповідності.

Найбільш поширеною формою просторової урбанізації в більшості країн світу є міські агломерації або системи міських поселень, які характеризуються значною функціональною, територіальною та композиційною єдністю.

Процес агломерування територій по суті є процес урбанізації. На відміну групові системи населених місць не є фактором урбанізації, а лише упорядкування зв'язків окремих груп поселень за визначеними особливостями, разом з міжселенними територіями в системні утворення програм спільного розвитку.

Створення групових систем населених місць передбачає безперервне територіальне поєднання діяльності територіальних громад.

В Україні на сьогодні існує два рівні адміністративного управління: області та райони, як підвид виділяється ще два : надобласний та над районний. Дана класифікація не враховує ще один вид – це групові системи локального рівня, які є адміністративно як територіальні громади, які враховують сумісно організацію як територій поселень так і міжселенні території.

Розглядаючи різні підходи до типології територій, класифікації систем розселення, застосовуються різні системи критеріїв, показників, умов, часто виключаючи одне одного, а належать до одного класу.

В роботі пропонується методика класифікації групових систем населених місць за характерними групами критеріїв.

До першої групи класифікації відносяться групові показники, що базуються на аналізі існуючої системи розселення та його діяльності, для визначення економічного стану існуючої територіальної громади, перспектив можливого розвитку. В основі першого класу визначаються показники, що характеризують:

- рівень та темпи економічного розвитку утвореної територіальної громади, галузевий баланс;
- рівень урбанізації, демографічний стан населених пунктів, статистичні дані;
- системність існуючої інфраструктури та відповідність її до вимог утвореної групової системи;
- прогнозна стратегія розвитку територіальної громади як самостійного суб'єкта системи розселення країни;
- системний аналіз територіального планування за наявної розробленої містобудівної документації;
- природно-екологічна ситуація;
- наявний та прогнозний ресурсний потенціал групової системи розселення для забезпечення стратегічного розвитку;
- визначення пріоритетної проблематики територіальної громади в залежності від функціональної направленості розвитку.

Територіальні громади, які знаходяться в зоні впливу великих міст та є складовою промислового комплексу міста-центру, характеризуються міцними виробничими зв'язками, економічною підпорядкованістю, значними міграційними процесами, відсутністю власного переважаючого економічного потенціалу та такими, що втрачають свою історичну ідентичність, поступово перетворюючись в поселення монофункціональні за потребою міста-центру. Прикладом таких поселень (територіальних громад є передмістя Києва). Такі міста як Вишневе, Боярка, Вишгород, Бориспіль, Обухів, Ірпінь, Ворзель, селища, Софіївська Борщагівка, Петропавлівська Борщагівка, Білогородка, Святопетрівське та багато інших поступово переходять в статус поселень-спалень, створюючи пояс невиробничого приміського бар'єру. На головних вузлах перетину вилітних магістралей та уздовж кільцевої дороги створюється ще один пояс пов'язаний з торгівельною функцією та комунально-складською. Виходячи з вищесказаного можна виділити чотири пояси територій приміської зони великих міст, які впливають на особливості системності розвитку.

I пояс – це території територіальних громад які є частиною самого міста-центру і які повністю втратили свої індивідуальні властивості у всіх сферах розвитку. Стратегія розвитку повністю залежить від стратегії міста.

II пояс – це територіальні громади, які знаходяться в стані інтенсивної трансформації в монофункціональні утворення відповідно до потреб міста. Територіальні громади другого поясу є транзитними зонами в яких розміщуються комунальні, складські, інженерні, торгові, інколи виробничі функції міста, що значно переважають ресурсні можливості громади. Групова

система другого поясу поступово втрачає свою самостійність та претендує до об'єднання з містом-центром.

В більш стабільному положенні є системи, які володіють природно-рекреаційним ресурсом, який може формувати самостійну систему на базі територіальної громади.

III пояс – малі міста, селища міського типу, які є центрами територіальних громад за наявності в них всіх необхідних стартових умов втрачають виробничі функції перетворюючись в зони житлової забудови жителів міста. Житлової забудови як постійної так і другої. Зазвичай жителі цих районів не є членами територіальних громад, а знаходяться на правах користувачів всіма елементами групової системи, транспортном, інфраструктурою, школами, об'єктами побутового обслуговування тощо, створюючи додаткове навантаження, тим самим впливають негативно на формування стратегії розвитку територіальних громад. Якщо друга зона є зоною транзиту мігрантів, то третя є кінцевим і початковим пунктом міграційних процесів протягом дня за різними потребами. Негативним впливом на територіальну громаду є також те, що освоєння територій під житлові райони міста іде без врахування проектних рішень більш високих рівнів регіонального планування вертикальних зв'язків, а за рахунок не завжди вірних прорахунків горизонтальних бажань. Такий процес, як правило, може привести до перенасичення територій однією функцією повним витісненням виробничих функцій та неможливості до самостійного розвитку або створення групових систем локального рівня, поглинання окремих поселень іншими або містом-центром.

IV пояс – територіальні громади, які знаходяться в зовнішній граничній зоні приміських територій та мають всі можливості до самостійної організації розвитку групових систем розселення локального рівня – територіальних громад. Виключенням є територіальні громади, які знаходяться в зоні впливу транспортних коридорів та приграничних територій.

Населені пункти мають можливості до системної взаємодії всіх наявних функцій з їх розвитком на перспективу. Такі території, як правило, мають високий природно-рекреаційний потенціал, сільськогосподарський та виробничий, що формувався значний час самостійно, або планово.

Поясна класифікація територіальних громад передбачає особливості їх організації та функціонування в зонах регіонального впливу великих міст – приміських зонах та в умовах агломераційних зв'язків.

Окремим типом формування групових систем розселення є території пов'язані з промисловими районами на базі видобувної промисловості,

обробної та райони де розміщуються значні гідротехнічні та енергетичні споруди.

Функціональні ознаки регіонів визначені Генеральною схемою розселення є ключовим фактором до створення стратегічного плану розвитку групових систем.

Згідно цих ознак у нас виділено сільськогосподарські райони, санаторно-курортні та рекреаційні райони.

Така класифікація регіонального районування побудована на співвідношенні кількості зайятих в тій чи іншій сфері розвиненості даної структури та її повноти, стабільності її існування на протязі значного періоду.

Промислові райони на території України виділялись та проходили процес освоєння відповідно до господарських планів і групові системи локального рівня (територіальні громади мають можливість розвивати стартові дані, а не кардинально змінювати напрямок розвитку).

Особливим різновидом територіальних функціональних районів є природно-рекреаційні та природоохоронні. Вони були виділені на території України в найсприятливіших для відпочинку і лікування місцях (Чорноморське узбережжя, Карпати, прибережні райони Дніпра, Бугу, Псла та озерних комплексів Волині). Головна мета сформованих територіальних громад, які знаходяться на території даних районів – пошук компромісу між вимогами охорони цінних рекреаційних ресурсів та стрімкими процесами урбанізації цих територій, надання системності розвитку.

III група групових систем населених місць передбачає виділення та закладення в основу типологічних ознак наявних та які слід досягти, щоб територіальні громади стали повноцінними об'єктами як системного функціонування так і містобудівного проектування. Ці ознаки мають порівняльний характер, тому що вони визначають стратегію розвитку територіальних громад виходячи з типів регіонів, які були визначені до цього.

Порівняльність ознак з визначенням пріоритетних пов'язано з постійними конфліктними ситуаціями між функціональними зонами, що виникають в певних районах. За класифікацією Білоконя Ю.М. такими регіонами є:

- проблемні регіони з гострими соціальними економічними та екологічними проблемами (Схід України, Дніпропетровська, Запорізька області);
- депресивні регіони, в яких значно зменшилися темпи соціально-економічного розвитку (Вінницька, Хмельницька, Тернопільська області);
- стогнуючі регіони, які відрізняються від інших найбільш низькими показниками розвитку.

Найбільш важливим в даному випадку є визначення проблемних напрямків для подальшої стабілізації падіння та пошук шляхів зростання як регіону так і ряду територіальних громад, які його формують.

На сьогодні неформована класифікація регіонів на єдиних критеріях чи умовах яка могла б стати базовою для територіальних громад як групових систем розселення. В роботі пропонується класифікація групових систем локального рівня як процес системоутворення на критеріях регіонального планування, сформованих умов урбанізаційних процесів, ресурсних, соціальних, економічних, політичних та екологічних умов при реформуванні системи адміністративно-територіального устрою.

В IV групу в залежності від способу об'єднання територіальних громад виділяються: громади, в основі яких лежать внутрішні функції, внутрішні сформовані планувальні зв'язки, історичні фактори, адміністративні межі, природні регіональні особливості, інколи етнічні та релігійні умови тощо.

Низький рівень розвитку системних процесів в Україні через багаторічне вертикальне управління тільки головними процесами призвели до вибірковості територій, які передбачали розвиток.

Перерозподіл ресурсів, розміщення районів, областей базувались в основному на господарських і управлінських зв'язках. Класифікація за умови нового адміністративно-територіального поділу передбачає не розмежування, а системну взаємодію вертикалі законодавча-нормативної бази і горизонталі управління групових систем населених місць локального рівня.

За характером територіального об'єднання та місцем в системі розселення в роботі пропонується виділення восьми типів територіальних громад як групових систем розселення.

Класифікація враховує взаємодію внутрішніх та зовнішніх факторів, які визначають наявні та перспективні: фактори, структурні елементи, перспективні моделі, ресурсні можливості, стратегію розвитку, можливі ризики та загрози.

Враховуючи ступеневу типологію регіонів України як об'єктів планування – групові системи визначаються в результаті врахування великої кількості чинників головними з яких є системоформуюча база, система обслуговування, рекреаційна складова. Системоформуюча база передбачає: визначене вище в класифікації базових та перспективних регіональних ознак і складається з чотирьох основних типів.

Система обслуговування територіальних громад як функція системоутворення складається з факторів; медицини; освіти; торгівлі; побутового обслуговування; дитячих закладів; виховних та професійних шкіл; банківської системи тощо.

Рекреаційна система існуюча природно-ресурсна база, стан її розвитку, перспективи використання, реальні запаси, функціональні особливості.

Особливий тип територіальних громад, які створені в приміській зоні великих міст, або в умовах агломерацій високо-урбанізованих територій, таких як Донецька, Луганська, Харківська, Дніпропетровська області, міста Київ, Одеса, Львів, Харків. Системи розселення місцевого рівня в зоні впливу великого міста розглядались в роботах Фоміна І.О., Куца О., Ладигіної І.В., Кушніренко М.М., Габреля та інших, в яких були визначені ряд особливостей їх проявлення та особливості формування планувальної структури. Як соціальний процес формування систем розглядався враховуючи окремі фактори такі як демографія, обслуговування та відпочинок.

Наступним типом класифікації групових систем є територіальні громади, сформовані з населених пунктів та територій з нерівнозначним потенціалом розвитку на базі малих міст, районних центрів. Більша частина таких систем сформована в областях з низькими показниками урбанізації, за класифікацією Білоконя Ю.М. – це група III А і В де відсоток міського населення становить 25-35% . [1]

Головними показниками таких систем є:

- нерівнозначність господарчого комплексу та різний рівень його розвитку;
- проблемність поєднання та розподіл влади в межах існуючих районів;
- складні земельні відносини;
- проблемність визначення ієрархії поселень в об'єднанні територіальних громад;
- відсутність повноцінної соціальної та інженерної інфраструктури або їх диспропорції між міськими та позаміськими територіями;
- часткова наявність містобудівної документації поселень, які формують майбутні групові системи.

Наступним типом класифікації є групові системи сформовані на базі сільських поселень та селищ міського типу, які мали в своїй структурі часткові виробничі підприємства первинної обробки.

Нерівномірність розвитку інфраструктури з явно вираженим центром, яким являється селище міського типу, створює ряд складнощів в перерозподілі функцій між іншими населеними пунктами територіальної громади або ГСНМЛР. Наявність більш розвинених функцій обслуговування в селищі міського типу змушує до територіального об'єднання без надання рівних прав, що може в майбутньому спричинити розрив відносин. Уникнути даної перспективи можна при розробці містобудівної документації, яка стала б основою спільної взаємодії. Саме спільні інтереси створення господарчого комплексу розвитку мають переважати в даному типі над іншими. Важливим є

також відносна пропорційність земельних і природних ресурсів для спільної діяльності.

Соціальна структура має пройти переформатування в задачі якого входить як нормативне забезпечення всієї території системи так і створення робочих місць, появу нових спеціальностей відповідно до стратегії розвитку. Низький рівень, на сьогодні, працевлаштування в системах даного типу через закриття підприємств первинної переробки значно підняв рівень безробіття, тому створення спеціалізованого господарчого комплексу допоможе зменшити проблему.

Наступним типом класифікації пропонуються групові системи населених місць, сформовані як сільськогосподарські громади.

Природно, маючи високий ресурсний потенціал, даний тип чи не самий складний на початковому етапі розвитку. Причинами цьому є складість в формуванні соціальної сфери через значні території та нульовий рівень її сьогоднішнього стану.

Головний ресурс сільськогосподарські землі, рекреаційної території і природні складові, які важко піддаються визначенню фінансової долі кожного учасника без попереднього плану територіального освоєння. Відсутність через міграційні процеси спеціалістів може спричинити ризик в подальшому до розпаду таких систем ще на початковому етапі. В областях де територіальні громади мають подібний господарчий комплекс (Вінницька, Полтавська, Хмельницька, Черкаська, Житомирська, Сумська) – це може викликати постійний перерозподіл від бажання об'єднуватись навколо більш успішних систем до можливого збанкрутування окремих.

Одночасно низький рівень працевлаштування та малозабезпеченість матеріально-технічними засобами дають низький рівень стартового потенціалу майбутніх територіальних громад та неконкурентноспроможність на загальному рівні розвитку держави.

До негараздів відноситься нинішня сезонність виробничого комплексу, що також змушує до пошуку альтернативних ресурсів розвитку.

Серед наукових розробок сьогодні для таких систем є ряд пропозицій, які спроможні зменшити ряд негативних явищ. Це роботи Мірошніченка О.А. з пропозиціями організації рекреаційних систем на базі сільського розселення України. [8] Автор для розвитку систем пропонує декілька пунктів, які актуальні для стабілізації нинішньої ситуації, а саме:

- формування основних принципів рекреаційного будівництва в нових соціально-економічних умовах;
- формування бази даних територіальних природно-рекреаційних ресурсів в комплексі з сільськогосподарською діяльністю;

- пошук зв'язків за допомогою рекреаційних ресурсів з іншими народногосподарськими системами групових систем розселення, територіальними громадами;

- розробка законодавчо-нормативної бази яка б базувалась на охороні природи, новому будівництві, регулюванні відносин як між суб'єктами громади так і іншими громадами та рівнями суб'єктів містобудівної діяльності країни;

- аграрно-виробничий комплекс має стати матеріальною основою формування рекреаційних відносин між містом і селом, претендентом створення спільної соціально-економічної бази.

До значного вкладу в розробці наукової бази питань аграрно-рекреаційних систем можна віднести дослідження Белкіна О.М., Бучаса Ю.Ю., Гнеся А., Дударевої Ю.М., Кодіна В.А., Рибалова Л.Г., Ричкова П.А., Усткіна М.Ф., Черкеса Б.С., Черкасової Е.Т.

Близькими за господарським напрямком стратегії розвитку можна виділити групові системи сформовані як рекреаційні. До таких систем можуть бути віднесені значні території Івано-Франківської, Закарпатської, Волинської, Чернівецької та інших областей. Основу розвитку господарчого комплексу складають природно-рекреаційні функції різних рівнів від місцевого до державного, а за видами наданих послуг спортивні, лікувальні, оздоровчі, туристичні, науково-дослідні та інші. Сильним об'єднуючим фактором таких систем є їх подібна стратегія розвитку, відносно упорядкування і відповідна соціальна інфраструктура, чітко визначні основні закріплені за суб'єктами громади, функціональні обов'язки.

Працевлаштування має в більшості сезонно-тимчасове, проте більш упорядковане. Міграційні процеси мають тенденцію до затухання та стабілізації соціальної сфери. Проте, головним недоліком таких систем є транспортно-інженерне забезпечення.

У міжнародних угодах, які приймалися останнім часом за участю України, неодноразово декларувалась необхідність розробки спільних програм і проектів містобудівного розвитку транскордонних територій та формування міжнародних транспортних коридорів.

Враховуючи це, а також геополітичне значення України та інтеграцію до Європейського Союзу створення системи транспортних коридорів внесе суттєві зміни в адміністративний устрій.

Ці території набувають значення об'єктів планування з метою створення найбільш досконалої форми просторової організації зовнішніх і внутрішніх соціально-економічних зв'язків України.

Особливість транскордонних територій України полягає в тому, що їх структурно-планувальна організація залежить не лише від

внутрішньодержавної, і навіть, зовнішньої політики України, а й від регіональної політики суміжних країн. Їх особливість ще в тому, що території з обох боків державного коридору історично сформувалися в результаті взаємодії спільних або схожих факторів і тому тепер є підстави стверджувати про деяку спільність їх міждержавної планувальної структури, яка потребує комплексної організації в процесі міжнародного співробітництва. [9]

Враховуючи першочерговість завдань по забезпеченню охорони державного кордону, забезпеченню умов для транскордонних переміщень людей і вантажів, соціально-економічну діяльність і екологічну стабільність, ізоморфізм територій, групові системи населених місць (територіальні громади формують окрему типологічну групу). Групові системи підпорядковуються ряду умов формування стратегії своєї діяльності:

- переважаюча залежність господарчого комплексу від державних потреб та можливі радикальні зміни процесів розвитку;
- обмеження в територіальній діяльності та залежність від внутрішніх і зовнішніх факторів;
- нехарактерна система соціального обслуговування групових систем.

Ще один тип класифікації за характером розвитку господарчого комплексу можна виділити групові системи населених місць сформованих в зоні впливу транспортних коридорів. Переважаючі вимоги функціонального зонування транспортних коридорів внесуть значні зміни в стратегію розвитку територіальних громад включаючи навіть історичні особливості, а це створює ряд особливостей типу:

- залежність господарчої діяльності від вимог функціонального зонування зони впливу транспортного коридору;
- переважаюча роль обслуговуючих функцій незалежно від історично сформованих;
- поява функцій в діяльності територіальних громад, які не впливають на розвиток громади.

Інтенсивна урбанізація в ХХ столітті привела інтенсивне освоєння узбережжя великих акваторій, які набули статусу особливих природних умов.

Традиційна діяльність на даних територіях залежить від багатьох факторів, як показує практика, це заважає формуванню стабільного народногосподарчого комплексу поселень.

Постійні зміни під натиском урбанізаційних процесів території втрачають свій реальний потенціал. До таких районів належать приморські території Луганської, миколаївської, Одеської, Херсонської областей, де через природні обмеження, техногенні особливості. Нестабільність працевлаштування, пропонується виділити групові системи населених місць в складних природних

умовах. Такі групові системи потребують напрямку розвитку та додаткових науково-практичних розробок регіонального характеру.

Висновок.

Таким чином пропонується виділити вісім типів та три підтипи особливостей організації групових систем населених місць локального рівня в залежності від територіальних, економічних, урбанізаційних, соціальних та ресурсних умов:

I тип – територіальні громади або групові системи, які знаходяться в зоні впливу великих міст і залежність від агломераційних зв'язків з містом-центром.

До даного типу належать три підтипи в залежності від розміщення по відношенню до міста-центра:

- а) ГСНМ, які мають безпосередній контакт територій – спільні межі;
- б) ГСНМ середнього поясу приміської зони;
- в) ГСНМ зовнішнього поясу приміської зони.

II тип ГСНМ з нерівнозначним потенціалом розвитку на базі малих міст районних центрів.

III тип ГСНМ сформовані з сільських поселень та селищ міського типу.

IV тип ГСНМ сформована як сільськогосподарська громада.

V тип ГСНМ сформована за визначеним народно-господарчим напрямком призначення територій (рекреаційні).

VI тип ГСНМ сформовані як складові транспортних коридорів України.

VII тип ГСНМ сформовані на територіях прикордонного значення.

VIII тип ГСНМ з невизначеною діяльністю розвитку.

Дана типологія потребує розробки класифікації функціонально-структурних трансформацій утворених територіальних громад відповідно до стратегії їх діяльності.

Така класифікація в повній мірі залежить від перспектив реформ, які визначені для процесу децентралізації та нового адміністративно-територіального поділу.

Література:

1. Білоконь Ю.М. Територіальне планування (теорія і практика) / Ю.М.Білоконь; за ред. І.О.Фоміна. – К.: Логос, 2003. – 259 с.
2. Доценко А.І. Концепція розселення населення / А.І.Доценко. – К.: РВПС України НАН України, 2008. – 72 с.
3. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем / Н.М.Демин. – К.: Будівельник, 1991. – 184 с.
4. Питюренко Е.И. Системы расселения и территориальная организация народного хозяйства: монография / Е.И.Питюренко. – К.: Наук. думка, 1983. – 140 с.
5. Фільваров Г.Й. Проблеми сталого розвитку населених пунктів України / Г.Й.Фільваров // Містобудування та територіальне планування. – 2001. - № 9. – С. 105-119.

6. Фомін І.О. Основи теорії містобудування: підручник / І.О.Фомін. – К.: Наук.думка, 1997. – 191 с.
7. Фомин И.А. Методические особенности проектирования населенных мест на основе их типологии // Сб.: Градостроительство. Вып. 30. – К.: Будівельник, 1981.
8. Мірошниченко О.А. Соціально-демографічні основи планування рекреаційних систем на базі сільського розселення України. Автореф. дис. на зд.н.ст доктора архітектури. – К., 1995.
9. Транскордонні території України. Проблеми розвитку. Наукове видання ред.-упорядник Ю. Білоконь, І. Фомін. - К.: Укрархбудінформ, 1999. – 264 с.

канд.арх., професор Яценко В.А.

Киевский национальный университет строительства и архитектуры

КЛАССИФИКАЦИЯ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ СООБЩЕСТВ, КАК ГРУППОВЫХ СИСТЕМ РАССЕЛЕНИЯ ПО ТЕРРИТОРИАЛЬНЫМ ОСОБЕННОСТЯМ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ

В статье рассмотрен процесс формирования территориальных сообществ, как групповых систем расселения на локальном уровне в зависимости от экономических, социальных, природных, исторических и других особенностей на начальном этапе образования. Выделено восемь типов сообществ с обоснованием специфики классификации в общей системе расселения.

Ключевые слова: территориальное сообщество, классификация, типология, система расселения, пригородные территории, населенные пункты, рекреационные территории, сельскохозяйственные земли.

Candidate of architecture, prof. Yathenko V.O.

Kyiv National University of Construction and Architecture

CLASSIFICATION OF TERRITORIAL COMMUNITIES AS GROUP SYSTEMS OF RESETTLEMENT BY TERRITORIAL PECULIARITIES OF FORMATION AND DEVELOPMENT

The article deals with the process of formation of territorial communities as group systems of resettlement at the local level, depending on economic, social, natural, historical and other features at the initial stage of education. Eight types of communities have been identified and the specifics of classification in the general settlement system have been substantiated.

Keywords: territorial community, classification, typology, system of resettlement, suburban territories, settlements, recreational territories, agricultural lands.